

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

AMTSUDGAVEN
af
DANMARKS RIGES BREVE

udgivet af
DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURELSKAB

under Ledelse af
FRANZ BLATT

Fyen og Lolland-Falster

2. Del 1. Hæfte

1250-1265

ved
GUSTAV HERMANSEN

EJNAR MUNKSGAARD
KØBENHAVN

1939

Pave Innocens 4. paalægger Franciskanernes Provincialminister i Danmark Svend og Franciskanermunken Jakob Skovby, at banlyse Byen Lübeck for Plyndring og Ødelæggelse af Kirker og Kirkegods i København og Omegn.

Original i Rigsarkivet.

Innocens, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sine elskede Sønner, Svend, Provincialminister for Kirkeprovinsen Danmark, og Broder Jakob Skovby af Franciskanerordenen med den apostoliske Velsignelse.

I sin Klageskrivelse til os har vor ærværdige Broder, Biskop Jakob af Roskilde, paavist, at . . . , Foged, og Borgerskabet i Staden Lübeck under Paaskud af den daværende Ufred¹⁾ mellem dem og Kong Erik af Danmark, salig Ihukommelse, paa deres Skibe og deres Bekostning udsendte nogle Sørøvere i fjendtlig Hensigt mod den befæstede By København og Landsbyerne i Nærheden, som hører til hans Bispebord, og at de lod Kirkerne i denne By og i disse Landsbyer sammen med andre Huse og Bygninger stikke i Brand af de nævnte Sørøvere, efter at de paa skændig Vis havde bortført derfra Helgenlevninger og Bøger, Privilegier og Alterprydelser samt andet Gods, der forefandtes der. Derfor paalægger vi Eder²⁾, vise Broder, ved denne apostoliske Skrivelse, at I, hvis det forholder sig saaledes, offentlig erklærer disse Helligdomsranere for banlyste med Udelukkelse af Appel og sørger for, at de omhyggeligt undgaas af alle saalænge, indtil de giver Bispen fyldestgørende Erstatning for de Overgreb, de har tilføjet ham, og med en skriftlig Erklæring fra Eder kommer til det apostoliske Sæde for at faa Syndsforladelse— uanset om det er blevet bevilget dem af det apostoliske Sæde, at der ikke kan lyses Interdikt eller Ban over dem ved et apostolisk Brev, medmindre det udtrykkelig omtaler denne Bevilling, og uanset den Begunstigelse, hvorved det siges at være tilstaaet Eders Orden³⁾ af det apostoliske Sæde, at ingen af denne Orden skal være forpligtet til mod sin Vilje at anstille Undersøgelser i Retssager, der overdrages dem ved et apo-

stolisk Brev, uanset endelig den Bestemmelse om to Dagsrejser⁴⁾), som er udstedt paa det almindelige Kirkemøde. Hvis I ikke begge kan være med til Udførelsen heraf, skal alligevel den ene af Eder udføre det. Givet i Lyon den 7. Marts i vort Pontifikats 8. Aar.

1) der sigtes til Lübeckernes Angreb paa København i 1249; Paven selv søgte at mægle i Striden, hvilket fremgaar af nogle Pavebreve, hvori der ligefrem tales om gwerra, Krig. — 2) Derfor paalægges vi Eder osv.: Pavens Trusel synes ikke at have haft den ønskede Virkning; to Aar senere erklærer først Jakob Erlandsen (Nr. 113), derpaa Roskilde Domkapitel (Nr. 130) sig villige til Forlig med Staden Lübeck, hvis der ydes Roskildekirken Erstatning for det ved Branden lidte Tab. — 3) der sigtes til Bullen *Quieti vestre providere volentes* af 1236 26. Febr. (Gregor 9.), hvor Franciskanerne fritages for mod deres Vilje at paatage sig Sager (*commissiones causarum*), der paalægges dem af det apostoliske Sæde eller dets delegati, medmindre der i det Brev, hvor en Sag paalægges dem, udtrykkelig hentydes til deres Privilegium i saa Henseende (*Sbaraglia* 190). Jf. 1241 22. April (*Sbaraglia* 338). Jf. ogsaa Innocens 4.s Bulle af 1243 9. Oktober *Quieti vestre* af samme Indhold. — 4) se Nr. 6 Note 6.

41 1251. 13. Juli. Hagenskov.

Kong Abel fritager Faaborg Borgere for indenrigske Toldafgifter.

Dansk Oversættelse i Rigsarkivet.

Abel¹⁾), af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, Hertug i Jylland, til alle, som ser dette Brev, Hilsen i Herren.

Efterdi Menneskenes Gerninger let gaar Menneskene af Minde og glemmes, medmindre de bevises med skriftligt Vidnesbyrd, kundgør vi for alle, nulevende og tilkommende, at vi har forundt og givet vore Købmænd af Faaborg det Privilegium, hvorsomhelst i hele Danmarks Rige og i vort Hertugdømme de maatte komme, at være fri for al Besværing af Told. Vi befaler strengt under vor Naades Fortabelse, at ingen paa nogen Maade maa driste sig til at gaa herimod og hindre dem i denne deres Frihed. At det i Sandhed forholder sig saaledes, stadfæster vi med dette vort Brev. Givet paa Hagenskov i det Herrens Aar 1251 den 13. Juli.

1) ms. har Erick, men Formlen 'Hertug i Jylland' viser, at der i Originalen utvivlsomt har staaet Abel.

44 1251. 7. August. Nyborg.

Greverne Johan 1. og Gerhard 1. af Holsten giver Riga et Handelsprivilegium givet Nyborg i det Herrens Aar 1251 den 7. August.

Original i Rigas Byarkiv.

1251. 8. August. Nyborg.

45

Kong Abel bekræfter overfor den tyske Orden Steensbyforliget og frafalder ethvert Krav paa Landskaberne Gerwien, Alempois, Normegunde, Moche og Weigele.

..... For at denne vor Handling ikke skal kunne ophæves af nogen af vore Efterfølgere i Fremtiden, har vi ladet dette Brev bekræfte med vort eget og følgende Herrers Segl: Uffe, Ærkebisp af Lund, Sveriges Primas, Eskil, Biskop af Slesvig, Jakob, Biskop af Roskilde, Esger, Biskop af Ribe, Jakob, Biskop af Odense, Herr Kristoffer, vor Broder, Greverne Herr Ernst af Gleichen, Johan og Gerhard af Holsten, Gerbert af Stolzenburg, Ridderne Tyge Bost, vor Kammermester, Anders Pedersen, Jens Nielsen, Sakse og Peder Finsen. Givet i Nyborg i det Herrens Aar 1251 den 8. August.

1251. 8. August. Nyborg.

46

Kong Abel giver overfor Herman, Biskop af Ösel og Wieck, Afkald paa alle Krav, som hans Fader og Broder havde gjort gældende.

..... For at denne vor Handling ikke skal kunne ophæves af nogen af vore Efterfølgere i Fremtiden, har vi ladet dette Brev bekræfte med vort eget og følgende Herrers Segl: Uffe, Ærkebisp af Lund, Sveriges Primas, Eskil, Biskop af Slesvig, Jakob, Biskop af Roskilde, Esger, Biskop af Ribe, Jakob, Biskop af Odense, Herr Kristoffer, vor elskede Broder, Greverne Herr Ernst af Gleichen, Johan og Gerhard af Holsten, Gerbert af Stolzenburg, Ridderne Tyge Bost, vor Kammermester, Anders Pedersen, Jens Nielsen, Sakse og Peder Finsen. Givet i Nyborg i Aaret 1251 den 8. August.

1251. 11. December. Roskilde.

54

Franciskanernes Provincialminister Svend og Franciskanermunken Jakob Skovby støvner Repræsentanter fra Lübeck til Retsmøde i Odense den 11. Marts 1252 for at svare paa Klage fra Biskop Jakob 1. Erlandsen af Roskilde.

Original i Rigsarkivet.

Broder Svend, Franciskanerordenens uværdige Provincialminister for Kirkeprovinsen Danmark, og Broder Jakob kaldet Skovby, tilhørende samme Orden, og begge af den hellige Fader beskikket som Dommere!)

hilser de gode og hæderlige Mænd Herr . . , Dekan, og . . , Domskolastiker i Lübeck, i Jesu Kristi Navn.

I skal vide, at vi har modtaget et saalydende Brev fra den hellige Fader Paven: Innocens, Biskop osv. (= Nr. 34).

Efter nøje at have taget Stedernes indbyrdes Afstand og Personernes og selve Sagens Art i Betragtning har vi erkendt, at det er møjsommeligt og bekosteligt at stævne Parterne for Retten til et fjerntliggende Sted. Idet vi ønsker at skaane Parterne for Møje og Udgifter, befaler og paabyder vi derfor Eder, til hvem vi nærer fuld Tillid med Herren, i Kraft af den Magt, som vi besidder i dette Anliggende, at I stævner Staden Lübecks Foged og Borgerskab til Staden Odense med een afgørende Stævning i Steden for tre²⁾ som Følge af den eller de ovennævnte Sager, saa at de paa Mandagen efter den Søndag, paa hvilken der synges Lætare Jerusalem³⁾, i Nærværelse af os eller dem, vi maatte overdrage vort Hverv, ved tilstrækkelig instruerede Fuldmægtige kan staa den ærværdige Herr Jakob, Biskop af Roskilde, til Ansvar ifølge det os af den hellige Fader overdragne Hverv.

For at denne Befaling ikke skal forblive uopfyldt, erklærer vi Eder ved dette Brev straks berøvet Embede og Indtægt, hvis ikke I ærligt og redeligt udfører det Eder overdragne Hverv. Derfor befaler vi Eder at kundgøre os ved Brev, beseglet med Eders autentiske Segl⁴⁾, paa hvilken Dag, paa hvilket Sted og i hvis Nærværelse I har stævnet ovennævnte Foged og Borgerskab til at møde for Retten. Men hvis I af en eller anden lovlig Aarsag ikke begge kan være med til Udførelsen heraf, skal alligevel den ene af Eder udføre det. Givet i Roskilde i det Herrens Aar 1251 den 11. December.

1) jf. Nr. 34. Ved Delegation i kanonisk juridisk Forstand forstaas Overførelse ved en speciel Akt af en særlig Jurisdiktion fra en kirkelig Øvrighed til en anden; den delegerede er virksom paa en andens Vegne (iurisdicatio extraordinaria). — 2) ifl. kanonisk Ret findes flere Former for Stævning (citatio): citatio monitoria, der finder Sted for at give indstævnte Adgang til at møde og varetage sine Interesser (modsat citatio arctatoria), og citatio dilatoria, der nøder indstævnte til at give Møde, dog kun saaledes at en ny Termin fastsættes, hvis indstævnte udebliver; i Modsætning hertil forstaas ved citatio peremptoria (een afgørende Stævning) en Stævning, efter hvilken Sagen nyder Fremgang trods Udeblivelse. — 3) Lætare Jerusalem dvs. Glæd Dig Jerusalem (Jes. 66,10) er de første Ord i Introitusbønnen af Messen 4. Søndag i Fasten, som i Aaret 1252 faldt paa den 10. Marts. — 4) derved forstaas et Segl tilhørende en gejstlig eller verdslig Person eller Korporation, hvis Troværdighed mentes at yde en særlig Garanti (Regent, Biskop, Dommer, Kapitel osv.).

[1252. Inden 29. Juni].

66

Kristoffer, Herre til Lolland og Falster, skøder Jordejendom til St. Peders Kloster i Næstved.

Næstved Gavebog.

Kristoffer, Herre til Lolland og Falster, afhændede og skødede til os sin Fædrenejord¹⁾ i Stubberup, 2 Øre skattepligtig Jord. 1252.

1) dvs. den til hans Privatformue hørende Jord (modsat Krongodset, »Konunglevet«).

1252. 15. Oktober. Perugia.

83

Pave Innocens 4. bemyndiger Biskop Peder 3. af Aarhus til at give Sognepræsten Mogens i Uggeløse, Roskilde Stift, Dispensation til at modtage endnu et gejstligt Embede med Sjælesorg.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Biskop Peder af Aarhus. Da vor elskede Søn Mogens, Sognepræst til Uggeløse i Roskilde Stift, siges i den Grad at kunne paaberaabe sig ædel Byrd, boglig Viden og hæderlig Vandel, at han med Rette maa anses for værdig til det apostoliske Sædes Naade, ønsker vi baade for hans egne Fortjenesters Skyld og af Hensyn til vore ærværdige Brødre Biskop Esger af Ribes og Biskop Regner af Odenses Forbønner at vise ham vor Naade. Derfor tilstaar vi Dig i Kraft af dette Brev fuld Ret til at meddele ham Dispensation til foruden de Embeder, han nu besidder med eller uden Sjælesorg, frit at modtage endnu eet Embede, selvom det har Sjælesorg, hvis det gives ham i Lunds Kirkeprovins i Overensstemmelse med kanonisk Ret og til frit at beholde det sammen med de andre, som han forud besad, uanset det almindelige Kirkemødes Beslutning¹⁾ herom, forudsat at den pligtige Tjeneste ved disse Embeder ikke forringes og Sjælesorgen i dem ikke forsømmes. Givet i Perugia den 15. Oktober i vort Pontifikats 10. Aar.

1) paa Laterankonciliet 1215 vedtoges, at ingen gejstlig maatte beklæde mere end eet Embede med Sjælesorg (c. 28 X de prebendis III 5).

1253. 20. Januar. Perugia.

91

Pave Innocens 4. giver Dispensation til Ægteskab mellem Erwin, Søn af Grev Ernst af Gleichen og Cæcilie, Enke efter Grev Niels af Halland.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

1253. 25. Februar. Svendborg.

92

Kong Kristoffer 1. stadfæster og udvider Svendborg Bys Privilegier.

Afskrift (Ny kgl. Samling 402 fol.).

Kristoffer, af Guds Naade, de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for Eder, at vi har taget nærværende Brevførere, Indbyggerne i Svendborg, med samt deres Gods under vor særlige Beskyttelse, idet vi tilstaar dem alle de Love og Rettigheder, som de havde paa vor Faders Tid — højsalig Ihukommelse. Vi vil ogsaa, at alle de Grundstykker udenfor Byen, som dengang var overladt til Bebyggelse, paa samme Maade skal overlades til Bebyggelse, og de andre udlægges som Græsgange. Fremdeles indrømmer vi ovennævnte Indbyggere den Gunst, at de skal have fuld Frihed til paa Thurø at indsamle det der liggende Træ, der paa Folke-maalet kaldes Vindfælder, til Udbedring af deres Huse og til Brændsel. Til Bevis for dette, og for at ingen angaaende de nævnte Rettigheder skal øve nogen Uret mod dem paa Trods af vort Privilegium, har vi givet dem dette Brev og til yderligere Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl. Givet i Svendborg i det Herrens Aar 1253 den 25. Februar.

1253. 26. Februar. Odense.

93

Kong Kristoffer 1. fritager Antvorskov Klosters Ejendomme, Bryder og Landboer for Leding, Ombudsmandens Krav og alle andre Ydelser til Kongen.

..... Givet i Odense i det Herrens Aar 1253 den 26. Februar.

1253. 30. Marts. Nyborg.

96

Kong Kristoffer 1. tager St. Johannes Kloster i Slesvig under sin Beskyttelse og fritager det for Leding, Ombudsmandens Krav og alle andre Ydelser til Kongen.

..... Givet i Nyborg i det Herrens Aar 1253 den 30. Marts i vor Regerings 1. Aar.

98

1253. 2. April. Nyborg.

Bisperne Eskil af Slesvig, Esger af Ribe, Peder 3. af Aarhus, Jakob 1. Erlandsen af Roskilde, Niels 2. af Viborg og Regner 2. af Odense vidimerer Mogens Haagensens Skøde af 1248 3. Juli.

Afskrift (Ribe Oldemoder).

Til alle troende kristne, der ser dette Brev, Bisperne Eskil af Slesvig, Esger af Ribe, Peder af Aarhus, Jakob af Roskilde, Niels af Viborg, Regner af Odense, Hilsen med alles Frelser.

Vi gør vitterligt for Eder alle, at vi har set nedenstaaende Brev med nedenstaaende Herrers Segl uden noget Tegn paa Forfalskning af følgende Ordlyd: Til alle, der ser dette Brev, Mogens osv. som ovenfor (=1248 3. Juli). Aar 1253 efter Herrens Fødsel den 2. April i Nyborg paa det Hof, der holdtes samme Sted, blev dette Brev skrevet.

131

1253. 11. Oktober.

Kong Kristoffer 1. giver Grev Gunzelin af Schwerin Forleninger i Danmark, der vil kunne yde ham en aarlig Indtægt paa 1000 Mark Penge.

Original i Schwerin Hauptarchiv.

Kristoffer, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for Eder, at vi har tilstaaet vor elskede Herr Gunzelin, Greve af Schwerin, alle Besiddelser i Haraldsted og *Wordburgh¹⁾ med Ombudsmandslenet i Jerlev Herred i Jylland at besidde frit med al vor Ret, saalænge som han i vor Tjeneste viser sig hengiven og tro overfor os. Og hvis de nævnte Besiddelser sammen med det omtalte Ombudsmandslen aarligt ikke kan yde 1000 Mark Penge, skal vi med andet af vort Gods sørge for et Tillæg for den nævnte Greve, saa at han hvert Aar af os faar 1000 Mark Penge paa de ovennævnte Vilkaar. Til Bevis for dette har vi ladet nærværende Brev bekræfte med vort Segl. Givet i det Herrens Aar 1253 den 11. Oktober.

1) jf. Trap⁴ IV 719.

1255. 14. Marts. Nyborg.**156**

Kong Kristoffer 1. giver Ribe Kirke Harboøre for de Jorder i Lustrup, som Kongens Mølle i Ribe sætter under Vand.

..... Givet i Nyborg i det Herrens Aar 1255 den 14. Marts. Nærværende var Herrerne Peder, Biskop af Aarhus, Niels, Biskop af Viborg, vor elskede Kansler, Broder Bo, fordum Provst i Roskilde, Grev Ernst, Ebbe Galt, Jens Gunnesen, Niels Erlandsen, Gælker i Lund, Anders Pedersen, fordum Marsk, Peder Fin- sen, vor Drost, Jens med Tilnavnet Kalv, vor Marsk, Knud Kabbe og mange andre troværdige Mænd, gejstlige og verdslige.

1256. 15. Februar¹⁾.**174**

Omtale²⁾ af Kong Kristoffer 1.s Brev, hvorved han støvner til Danehof i Nyborg 13. Marts 1256.

Procesakterne.

1) I Ærkebispens Svar paa Kongens Klagepunkter siges der, at Ærkebispens modtog Kongens Brev i Septuagesima-ugen dvs. 12.—18. Febr. I Redegørelsen for Processens Forløb angives den 15. Februar. — 2) jf. Jørgen Olrik, Valdemar Sejrs Sønner S. 114. 145 f.

1256. Efter 15. Februar¹⁾.**175**

Omtale²⁾ af Ærkebisp Jakob Erlandsens og de danske Bishops paa hinanden følgende tre Breve, hvorved de anmoder Kong Kristoffer 1. om at udsætte Danehoffet i Nyborg.

Procesakterne.

1) jf. Nr. 174 Note 1. — 2) jf. Jørgen Olrik, Valdemar Sejrs Sønner S. 114 f. jf. 146.

1256. 10. Marts. Nyborg.**177**

Iver Tagesen, fordum Marsk, skøder i Kongens Nærværelse al sin Ejendom i Rangstrup til Biskop Esger af Ribe.

..... Givet i Nyborg i det Herrens Aar 1256 den 10. Marts.

241

1257. u. d. [Odense]

Odense By bevidner, at Engen Aagesmade tilhører Benediktinerklosteret i Odense. Afskrift (Odensebogen).

Tyge Lykke og hans Søn Peder, Tue Østensen, Bertram, Mads Broge, Jens Tordsen og alle andre, som bor i Odense, hilser deres elskede Venner i Kristus, som ser dette Brev, evindeligt med Gud. (Vi gør vitterligt) for alle, nuværende (og tilkommende, at den Eng), som kaldes Aages Eng hinsides den store Bro ved Aaen . . . beliggende (ved den Ø,) som kaldes Præsthalm, hvilken Eng (paa Folkemaal) hedder Aagesmade¹⁾, retmæssig tilhører St. Knudsbrødrene og bør bevares i deres Besiddelse. (For at der ikke) i Fremtiden skal opstaa nogen Tvivl, har vi (til Bevis) for dette udstedt nærværende Brev og til yderligere Stadfæstelse forsynet det med Byens (Segl). Forhandlet Aar 1257.

Referat af Hamsfort:

Tyge Lykke og hans Søn Peder, Tue Østensen, Bertram, Mads Broge, Jens Tordsen og alle andre, som bor i Odense, til deres elskede Venner i Kristus, som ser dette Brev. Angaaende den saakaldte Aages Eng ved Aaen hinsides den store Bro, den Eng skulde efter Akismaths Udsagn tilhøre Knuds Klosters Munke.

1) Aagesmade (Akysmath) er Stedbetegnelse og betyder det samme som Aconis pratum. Jfr. Gydesmade, Ribe Østermade, osv. Det er antagelig dette Navn, der skjuler sig bag 'Akamhat' i Pavebrevet 1245 17. Februar (Bull. Dan. 346). Hamsfort synes at have opfattet Akysmath som Personnavn.

256

1258. 27. August. Slesvig.

Kong Kristoffer 1. stadfæster Sædvaner og Rettigheder for Bønderne i Herrested. Afskrift paa det kgl. Bibliotek.

Kristoffer, af Guds Naade de Danskes og Venders Konge, til alle, der ser dette Brev, Hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt for Eder, at vi har tilstaaet nærværende Brevførere, Bønderne i Herrested, alle de Sædvaner og al den Ret, som de vides tilfulde at have faaet af vor elskede Fader Kong Valdemar¹⁾. Vi forbyder strengt under vor Naades Fortabelse, at nogen drister sig til paa nogen Maade at forulempe dem i dette. Til Bevis herfor har vi givet dem dette

Brev og til yderligere Stadfæstelse forsynet det med vort Segl. Givet i Slesvig i det Herrens Aar 1258 den 27. August med Herr Grev Ernst som Vidne.

1) de Privilegier, hvortil her hentydes, er ikke bevaret.

1259. 4. Juni. Anagni.

280

Pave Alexander 4. paalægger Bisperne Rudolf af Schwerin, Johannes af Lübeck og Simon af Paderborn at tvinge Kong Kristoffer 1. til at frigive Ærkebiskop Jakob 1. Erlandsen samt Domprovesten Sasser og Ærkedegnen Bent i Lund og til at gøre dem og Kirken Bod for sin Uret.

Afskrift (Procesakterne).

Alexander, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sine ærværdige Brødre Rudolf, Biskop af Schwerin, Johan, Biskop af Lübeck, og Simon, Biskop af Paderborn, med den apostoliske Velsignelse.

Hvis Danmarks høje Konge omhyggeligt mærkede sig de Velgerninger, han har modtaget af Herrens Haand, vilde han til visse ikke blot forsigtigt undlade at fortørne Gud, men ogsaa ydmygt føje sig efter hans Beslutninger. Thi fra ham, som giver Kongerne deres Kongemagt¹⁾, har han sit kongelige Scepter og staar over mange i Magt som den, der har faaet Kongekronen. Hvorfra da en saa tøjlesløs Dristighed og en saa uhyrlig Forvovenhed, at denne Konge forfølger sin Velgører i hans Tjenere? og at han ikke tager hans Velgerninger i Betragtning²⁾? Hvis vi om hans Handlinger hørte noget, der fortjente Ros, vilde vi glæde os, og naar det modsatte indtræffer, bedrøves og sørger vi ikke lidet. Det fylder os med Sorg, naar vi erfarer, at denne Konge har ladet vor ærværdige Broder, Ærkebispens af Lund, Sveriges Primas, et hæderværdigt Medlem af Kirken, tage tilfange og kaste i Fængsel med Tilsidesættelse af al Guds frygt. Den vanærende Maade, hvorpaa han blev taget tilfange, og hvordan Kongens Drabanter satte en Hue af Rævehaler paa hans hellige Hoved, klædte ham i Lægmands Dragt, bandt hans Fødder og slæbte ham til et trangt Fængsel³⁾, det undlader vi her at berette, især fordi Ord næppe kan udmale den Vold, de nævnte Drabanter skændigt har tilføjet ham. Vor ærværdige Broder, Bispen af Roskilde, har samme Konge tvunget til at drage i Landflygtighed efter i fræk Forvovenhed at have befalet, at han skulde bringes ham død eller levende. Og for at Ærkebispens ikke skulde have noget Mid-

del til at slippe fri, har han ladet vore elskede Sønner, Provsten og Ærke-
degnen i Lund, som af den Grund personligt agtede at begive sig til det
apostoliske Sæde, gribe og holder dem nu i et mørkt Fængsel.

Derfor er ogsaa vor Vrede over dette paa Retfærdighedens Bud blusset
op saa stærkt, at vi, hvis ikke Kongen ved hurtig Oprejsning klogt søger
at raade Bod herpaa, da vil gaa saa kraftigt frem imod ham, at Straffen
kan lære ham, hvor langt han har ovovet sig ud, eller rettere hvor meget
han har forbrudt sig i den nævnte Sag. Men da Advarsel bør gaa forud for
Straf, og lemfældige Midler bør anvendes, førend Sværdet drages for at
slaa løs, paalægger vi Eder, Brødre, ved denne apostoliske Skrivelse strengt i
Kraft af Eders Lydighedspligt, at I personligt eller ved andre lader Kongen
formane og eftertrykkeligt bevæge til inden en Maaned efter denne Eders
Formaning uden at rejse nogen Vanskelighed at gengive Ærkebisen, Prov-
sten og Ærkedegnen deres Frihed og lade dem drage uhindret bort; for de
Fornærmelser, han har tilføjet Ærkebisen og Kirken, som han derved
ses at have udæsket stærkt imod sig, skal han give fuld Oprejsning. Skulde
han ikke rette sig efter Eders eller rettere vore Formaninger, da skal I lade
ham selv og alle hans Raadgivere i denne uretfærdige Sag offentlig er-
klære for banlyste med Udelukkelse af Appel, og I skal lade dette forkynde
paa alle Søn- og Helligdage med Klokkringning og tændte Lys paa
Steder, hvor I finder det hensigtsmæssigt, og baade personlig og ved
andre sørge for, at alle undgaar dem. Hvis han heller ikke da gør det, I
formaner ham til, men efter den Tid en Maaned igennem fremturer i sin
Forhærdelse og Ondskab, skal I lægge Danmarks Rige og de Steder, hvor
Ærkebisen holdes fangen, under Interdikt, saaledes at der ikke maa holdes
Gudstjeneste der, og intet af Kirkens Sakramenter maa uddeles bortset fra
Barnedaab og døendes Skriftemaal. Det samme skal I gøre paa alle Steder,
hvortil Kongen kommer, saalænge han bliver der, og iøvrigt skal I fare
frem imod ham, som Straffens Art og den forhærdedes vidtdrevne Fræk-
hed kræver det, idet I paakalder den verdslige Arms Hjælp til det, og saa-
ledes at I efter forudgaaende Formaning med Udelukkelse af Appel
tvinger dem, der ikke vil rette sig herefter, med Kirkens Straf, uanset Be-
stemmelsen om de to Dagsrejser⁴), der er udstedt paa det almindelige
Kirkemøde, og uanset om det maatte være bevilget Kongen af det aposto-
liske Sæde, at han ikke kan banlyses, eller hans Rige lægges under Inter-
dikt ved Brev fra Pavestolen, medmindre dette fuldstændig og udtrykkelig
omtaler denne Bevilling, og uanset enhver anden Begunstigelse af Pave-

stolen, som kan hindre eller blot hæmme Virkningen af dette Brev. Vi erklærer nemlig alle Breve, Bevillinger, Kautitioner, Afkald, Aftaler, Afhændelser og lignende, som foretages af Ærkebispem, saalænge han saaledes sidder fangen, — selvom de ogsaa vides at være edelig bekræftede, — for ganske magtesløse at være, saaledes at Ærkebispem eller hans Efterfølgere ingenlunde skal være forpligtede til at overholde dem. I det Hverv, der saaledes er overdraget Eder, skal I gaa frem saaledes, at Kongen maa rødme over sin Ondskab, og Adgangen til at vove noget lignende derved spærres for andre. Givet i Anagni den 4. Juni i vort Pontifikats 5. Aar.

1) Ordspr. 8,15. — 2) der er oversat efter den af Gertz restituerede Tekst: quod eius beneficia non considerat nec aduertit. — 3) Hagenskov paa Fyn. — 4) jf. Nr. 6 Note 6.

(Nr. 6 Note 6) neml. at ingen kunde stilles for en kirkelig Domstol mere end to Dagsrejser uden for sit Stift. Bestemmelsen blev truffet paa Laterankonciliet i 1215.

1259. 4. Juni. Anagni.

281

Pave Alexander 4. paalægger Biskop Niels af Viborg at arbejde for Frigivelsen af Ærkebiskop Jakob 1. Erlandsen, Domprovst Sasser og Ærkedegnen Bent af Lund.

Afskrift (Procesakterne).

Alexander, Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sin ærværdige Broder Niels, Biskop af Viborg, Kansler hos Danmarks høje Konge osv. ligesom i det foregaaende Brev indtil: et mørkt Fængsel¹⁾.

Da samme Konge, efter hvad der siges, retter sig efter Dine Raad, burde Du have draget Omsorg for Ærkebispem Frigivelse, med Hensyn til hvilken Du siges at have været eftergivende overfor Kongen. For at nu det, som Du hidtil — ikke uden at paadrage Dig Dadel — i denne Sag har undladt, kan opnaas ved Din Iver og Omhu, retter vi vor Bøn og indtrængende Opfordring til Dig, vor Broder, og befaler Dig bestemt ved denne apostoliske Skrivelse i Kraft af Din Lydighedspligt, at Du paa alle mulige Maader søger at udvirke, at nævnte Konge gengiver Ærkebispem, Provsten og Ærkedegnen deres Frihed og yder dem passende Erstatning for de dem tilføjede Fornærmelser, og at Du viser en saadan Omhu i denne Sag, at man ikke kan tro dem, som paastaar, at Du ikke har været uden Andel i ovennævnte Forbrydelse. Givet som ovenfor.

1) jf. Nr. 280.

282

1259. 4. Juni. Anagni.

Pave Alexander 4. paalægger Biskop Peder 3. af Aarhus at arbejde for Frigivelsen af Ærkebiskop Jakob 1. Erlandsen, Domprovst Sasser og Ærkedegnen Bent af Lund.

Afskrift (Procesakterne).

Alexander Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sin ærværdige Broder Peder, Biskop af Aarhus, med den apostoliske Velsignelse. Samme Indhold som ovenstaaende Brev¹⁾.

¹⁾ jf. Nr. 281.

283

1259. 4. Juni. Anagni.

Pave Alexander 4. opfordrer Fyrst Jarmer 2. af Rügen til at arbejde for Frigivelse af Ærkebiskop Jakob 1. Erlandsen, Domprovst Sasser og Ærkedegnen Bent af Lund.

Afskrift (Procesakterne).

Alexander Biskop, Guds Tjeneres Tjener hilser sin elskede Søn Jarmer, Rygboernes velbyrdige Fyrste, med den apostoliske Velsignelse.

Hvis Danmarks høje Konge osv. som i det andet Brev¹⁾ indtil: et mørkt Fængsel. Da blandt de Fromhedsgerninger, som de troende øver, Fangers Befrielse er særlig velset i Skaberens Øjne, søger vi med vore Formaninger i Kraft af vor apostoliske Myndighed at bevæge Dig til det, som gavner Din Frelse, idet vi retter vor Bøn, Formaning og Opfordring til Dig, velbyrdige Fyrste, om af Ærbødighed for os og det apostoliske Sæde omhyggeligt og virksomt at anvende al Din Indflydelse for at udvirke Ærkebispens, Provstens og Ærkedegnens Løsladelse, saa Du derved kan fortjene Guds Naade, og vi med Rette kan prise Din fromme Tjeneste. Du skal vide for vist, at Du vil opnaa ikke ringe Hæder, hvis deres Løsladelse kan fremkomme ved Din Omhu og Iver.

¹⁾ jf. Nr. 280.

319

1260. 6. Juli. Middelfart.

Kong Erik 5. Glipping skøder Jordegods i Slesvig Stift til Biskop Niels 2. af Slesvig.

..... Givet i Middelfart i det Herrens Aar 1260 Ottendedagen efter Apostlene Petrus' og Paulus' Dag.

[1260—Føraar 1261].

323

*Kong Erik 5. Glippings Klagepunkter mod Biskop Regner af Odense; heri Om-
tale¹⁾ af flere nu tabte Breve.*

Afskrift (Procesakterne).

1) jf. Jørgen Olrik, Valdemar Sejrs Sønner S. 171 f.

1260.

324

*Niels Werrisund skænker Jordejendom paa Falster til St. Peders Kloster i
Næstved.*

Registratur i Næstved Gavebog.

Niels Werrisund gav os alle sine Ejendomme paa Falster og tilføjede
nogle Ejendomme til en Værdi af 147 Mark til Brødrenes Bord, for
at der kan blive holdt Aartid for ham. 1260.

1261. 25. November. Sønderborg.

342

*Erik 1. Abelsen, Hertug i Jylland, tager Odense St. Knudskloster under sin Be-
skyttelse og stadfæster dets Bryders, Landboers og Gaardsæders Frihed for alle Ydelser
til Hertugen.*

Afskrift (Odensebogen).

Erik, af Guds Naade Hertug i Jylland, til alle, der ser dette Brev, Hilsen
med alles Frelser.

Da vi som Følge af det os givne Embede, som vi erkender at have mod-
taget af Herren, er pligtige at understøtte og forsvare alle vore Under-
saatter og navnlig Klerke og Klosterfolk og bevare deres Friheder urørte
til enhver Tid, ønsker vi, at alle nulevende skal vide, og at det ikke skal
være skjult for tilkommende, at vi har taget vore elskede Munke i St.
Knuds Kloster i Odense med alt deres Gods under vor særlige Beskyttelse,
idet vi tilstaar dem alle og enhver af deres Bryder, Landboer og Gaard-
sæder fri og undtagne at være for enhver Ledingsbyrde, for Ombudsman-
dens Krav og de øvrige Byrder og Tjenester, der er vor Ret, saaledes som de
vides tilfulde at have haft dem paa vore Forfædres Tid¹⁾. Vi forbyder strengt
under vor Naades Fortabelse, at nogen af vore Ombudsmænd drister sig
til at forulempe de nævnte Munke i nogen Henseende paa Gods eller Person

i den Frihed, der er tilstaaet dem af os. Og den, der dumdristigt maatte forsøge at handle mod dette vort Forbud, skal vide, at han uvægerlig vil paa-
drage sig Gud den almægtiges, St. Knuds og vor Unaade og Hævn. Til
Bevis for denne Handling har vi givet Brødrene dette Brev og til yderligere
Stadfæstelse bekræftet det med vort Segl. Givet i Sønderborg i det Herrens
Aar 1261 den 25. November i Nærværelse af Herrerne Anders Pedersen,
fordum Marsk, Niels Henriksen, Helmerik, Diakon, Mogens Grummesen
og mange andre osv.

1) Valdemar 2.s Privilegium for Odense Knudkloster er bevaret (Reg.Dan. 528).
Erik 4. Plovpenning fritog Odense Knudkloster for Ombudsmandens Krav, Stud og
Leding samt gav Klosteret Ret til Odenses Midsommergæld, 10 Mark Sølv fra Øen Sild,
3 Marksager og 40 Marksager m. m.

374

1263. 6. Maj.

*Abbederne for Danmarks Cistercienserklostre meddeler Pave Urban 4., at Øm
Kloster har været Genstand for Overgreb af Biskop Tyge 1. af Aarhus, og anmoder
om Pavens Beskyttelse herimod.*

Afskrift (Ømbogen).

Broder A. kaldet Abbed i Herrisvad, Broder Esbern kaldet Abbed i Es-
rom, Broder Niels kaldet Abbed i Tvis, Broder Asgod kaldet Abbed i
Vitskøl, Broder M. kaldet Abbed i Holmekloster og de øvrige Abbeder af
Cistercienserordenen i Danmarks Rige til den helligste Fader Urban, af
Guds Naade den hellige og ukrænkelige romerske Kirkes øverste Biskop,
med fromme Bønner og Kys paa hans Helligheds Fod.

Skønt det er med Rette, at alle tager deres Tilflugt til Eders Helligheds
Naade og uudtømmelige og inderlige Barmhertighed¹⁾, tyr dog de ulyk-
kelige og undertrykte med særlig Ret til Eder som til det trøstende Moder-
bryst. Derfor skylder hele vor Orden Eder og Eders hellige Forgængere
stadig Bøn og alskens Tak, fordi I med Begunstigelser og Friheder, som I
har beriget og styrket den med, hidtil har beskyttet den mod de uretfær-
dige Undertrykkelse. Men da Naaden næppe yder saa stort et Værn, at jo
Ondskaben altid søger og finder en Lejlighed til at volde ondt, nødes vi til
at berette og meddele Eders Hellighed, i hvor stor Nød Bo, vor højtelskede
Medabbed i Øm Kloster i Aarhus Stift, er kommet, idet han paa ynkværdig
og mærkværdig Vis plages af Herr Tyge, der kalder sig Aarhuskirkenes Bi-

skop. Denne Biskop anstrenger sig for imod Eders hellige Stols Bevillinger at afpresse ham et uretmæssigt og uvant Gæsteri og desuden mange Slags Afgifter ved forskellige Trusler og Voldshandlinger eller Udpresninger, og tillige ved at udslynge Domme lydende paa Suspension eller Interdikt mod Abbeden og hans Konvent og Tjenere ganske uretfærdigt og uforskyldt, ogsaa efter at de paa lovlig Maade har iværksat Appel. Derfor ansøger vi med ydmyg Fromhed indtrængende Eders Hellighed om, at I, naar I med Fromheds Øje betragter det saa iøjnefaldende, uudholdelige Tryk, der hviler paa den ofte omtalte Abbed og hans Kloster, vil værdiges at sørge for ham saaledes, at han føler, han har Gavn af Eders Beskyttelses Værn og Naade, og at Eders Myndigheds Bestemmelse, Begunstigelse eller Paabud ikke længer saa uærbødigt og frækt skal kunne ringeagtes af den nævnte Biskop eller nogen anden. Givet i det Herrens Aar 1263 paa Lille St. Hansdag.

1) Luk. 1,78. Coloss. 3,12. Philipp. 1,8 ff.

1263. 6. Maj.

375

Abbederne for Cistercienserklostrene i Danmark anmoder Kardinalkollegiet om Beskyttelse for Øm Kloster mod Biskop Tyge 1. af Aarhus.

Afskrift (Ømbogen).

Broder A., kaldet Abbed i Herrisvad, Broder E. kaldet Abbed i Esrom, Broder Niels, kaldet Abbed i Tvis, Broder Asgod kaldet Abbed i Vitskøl og Broder M., kaldet Abbed i Holmekloster og Cistercienserordenens øvrige Abbeder i Danmarks Rige hilser de højærværdige Fædre og Herrer i Kristus, den hellige og ukrænkelige romerske Kirkes Kardinalkollegium i ydmyg Ærefrygt med stadig Bøn.

Da den almindelige Kirkes Stilling og ganske særlig vor Ordens Velvære bestandig styres og ledes ved Eders vaagne Omhu, tror vi, at Eders Velvilje finder ikke ringe Mishag i, at nogen i sin Forvorpenhed forsøger med uforskyldte Forstyrrelser at forulempe Klostre eller Personer af denne vor Orden. Derfor nødes vi til at berette og meddele Eders Hellighed, i hvor stor Nød og Tyngte Bo, vor højt elskede Medabbed i Øm Kloster i Aarhus Stift, er kommet, idet han paa ynkværdig og mærkværdig Vis plages af Herr Tyge, der kalder sig Aarhuskirkenes Biskop. Denne Biskop anstrenger sig for trods den hellige Stols Bevillinger at afpresse ham et uretmæssigt og

uvant Gæsteri og desuden mange Slags Afgifter ved forskellige Trusler og Voldshandlinger eller Udpresninger og tillige ved at udslynge Bans-, Suspensions- og Interdiktsdomme mod Abbeden og hans Kloster og Tjenere, ganske uretfærdigt og uforskyldt, ogsaa efter at de paa lovlig Maade har iværksat Appel. Derfor anraaber vi ydmygt bedende med Gud hele Eders hellige og ukrænelige Kollegium om, at I vil hjælpe den uskyldige og værdiges at lade ham blive taget i Eders Værn og ogsaa ved apostoliske Privilegier blive forsvaret mod sine Angribere og ikke lade dem, der pønser paa at svække eller bryde Ordenens Begunstigelser eller Friheder, slippe for deres velfortjente Straf. Lev vel. Givet i det Herrens Aar 1263 paa Lille St. Hans Dag¹).

1) jf. Nr. 374.

376

1263. 6. Maj.

Abbederne for 8 danske Cistercienserklostre beder Abbeden i Cîteaux, Cistercienserordenens fire første Abbeder og Generalkapitlet om at beskytte Øm Kloster mod Biskop Tyge 1. af Aarhus.

Afskrift (Ømbogen).

Broder A. i Herrisvad, Broder Esbern i Esrom, Broder Asgod i Vitskøl, Broder Jakob i Sorø, Broder Niels i Tvis, Broder Jens i Løgum, Broder M. i Holmekloster og Broder Mads i Ryd, kaldet Abbeder i Danmark, hilser de højærværdige og hæderværdige Fædre i Kristus Herr Johannes, Abbed i Cîteaux og de fire første Abbeder¹) og hele Generalkapitlet med inderlig Kærlighed²).

I Anledning af mangfoldige Overgreb og ynkværdig og mærkværdig Plage, der er tilføjet Abbed Bo og det menige Konvent i Øm Kloster tilhørende vor Orden i Aarhus Stift af Herr Tyge, der giver sig ud for Aarhuskirkens Biskop, nødes vi nu til at klage til Eder; thi med Foragt for de Privilegier og Friheder, som Pavestolen har bevilget vor Orden, hindrer og forulemper han med forskellige uretmæssige Tynger og ulovlige Afgifter det nævnte Konvent, kræver tre Ugers Gæsteri, som ikke skyldes ham, tager ind i Klosteret med væbnet Følge, hvorved der tilføjes Klosteret stor Overlast og Haan, bryder Husets Porte op indenfor Klosterets Omraade, og lyser Abbeden og Konventet i Ban, blot fordi han efter Ordenens gamle Vedtægt kalder sig Abbed i sine Breve; og inden Dagen for det Møde, der af

Herr Niels, Biskop i Viborg, Kansler hos Danmarks høje Konge og adskillige andre af Rigets bedste Mænd var berammet for at forny Enigheden mellem Bispem og det nævnte Kloster, paa et Tidspunkt, da Herr Abbeden havde iværksat lovformelig Appel fra hans Domstol til det apostoliske Sæde og Appellen endnu var svævende, skønt intet nyt da rettelig burde have været foretaget, stævnedes han deres undergivne for sig, lagde dem under Interdikt og afpressede dem Penge. Fremdeles tager han ikke i Betænkning under Tilsidesættelse af al Guds frygt med Ondskab at udsætte Abbeden og det menige Konvent for Lægmands Haan og Forfølgelse. Derfor frygter vi for, at det nævnte Kloster og dets Personer snart vil blive udsat for Fare og Undergang, hvis ikke ved Eders Hjælp og Raad og det hellige apostoliske Sædes Beskyttelse Plagen kan holdes borte fra det nævnte Kloster. Derfor bønfalder vi ydmygt og fromt Eders Hellighed om, at I maa værdiges at støtte det ofte nævnte Kloster og Konvent ved Eders Skrivelser til det apostoliske Sæde og Kardinalerne, for at ikke det nævnte Kloster og de øvrige Klostre i Danmark skal blive udsat for Fare og Undergang, hvad Gud forbyde. Givet i det Herrens Aar 1263 paa Lille St. Hans Dag.

1) dvs. Abbederne af La Ferté (grundlagt 1113), Pontigny (grundlagt 1114), Clairvaux (grundlagt 1115) og Morimond (grundlagt 1115). — 2) Luk. 1,78. Coloss. 3,12. Philipp. 1,8 ff.

[1263. 6. Maj].

377

Abbederne for 8 danske Cistercienserklostre beder Ærkebiskop Jakob 1. Erlandsen af Lund om at anvende Kirkens Straf mod Biskop Tyge 1. af Aarhus for hans Overgreb mod Æm Kloster og at paakalde Pavestolens Beskyttelse.

Afskrift (Ømbogen).

Broder A., kaldet Abbed i Herrisvad, Broder Esbern, kaldet Abbed i Esrom, Broder Asgod, kaldet Abbed i Vitskøl, Broder Jakob, kaldet Abbed i Sorø, Broder Niels, kaldet Abbed i Tvis, Broder M. kaldet Abbed i Holmekloster, Broder Jens, kaldet Abbed i Løgum, og Broder Mads, kaldet Abbed i Ryd, af Cistercienserordenen, bevidner overfor den højærværdige og hæderværdige Herr Jakob, Ærkebiskop i Lund, Sveriges Primas, al deres Ærbødighed og Hæder med fromme Bønner.

Raad søges hos den vise¹), Hjælp hos den stærke²). Da I, høje Fader, udmærker Eder ved begge Gaver, saavel Visdom som Styrke, haaber vi i høj Grad, at I vil forsvare vore Kirkers Ret. Som vi med egne Øren og af tro-

værdige Vidners Mund har faaet at høre med Bestemthed, er der en vis Magister Tyge, der optræder som Biskop i Aarhus og med Foragt for Pavestolens Privilegier og Friheder, som er givet vor Orden, plager og forulemper Abbeden og det menige Konvent i Øm Kloster med mange Tynger og ulovlige Afgifter, idet han tager ind i Klosteret med væbnet Følge og kræver uberettiget Gæsteri af det, — hvorved der tilføjes Klosteret stor Overlast og Haan, — bryder Husets Porte op indenfor Klosterets Omraade, og lyser Abbeden og Munkene i Ban og slynger Interdikt og Banstraale mod deres undergivne trods deres lovligt iværksatte Appel; derfor bønfalder vi ydmygt og fromt Eders Hellighed om at tæmme den nævnte Magister i hans Overgreb mod Munkene ved kirkelig Straf, idet I paa deres Vegne skriver til den hellige Stol og Kardinalerne om at ville antage sig deres Forsvar i alle de ovennævnte Forhold.

1) Tob. 4,19. — 2) Psalm. 89,20.

379

1263. 10. Maj. Aarhus Domkirke.

Abbederne af Vitskøl, Holmekloster og Tvis transsummerer i Nærværelse af Rigets bedste Mænd Abbed Bos anden Appel til Paven (Nr. 378) og bevidner, at Biskop Tyge 1. af Aarhus har nægtet ham det Appellbrev, han anmodede om.

Afskrift (Ømbogen).

Broder Asgod, kaldet Abbed i Vitskøl, Broder M., kaldet Abbed i Holmekloster, og Broder Niels, kaldet Abbed i Tvis, af Cistercienserordenen i Danmark, til alle, der ser dette Brev, Hilsen og inderlig Kærlighed¹⁾.

Vide skal alle og enhver, at vi personligt har været tilstede i Anledning af Striden mellem Herr Tyge, Biskop af Aarhus, og det Kloster af Cistercienserordenen, der kaldes Øm, i det nævnte Stift, fordi det nævnte Klosters Abbed Herr Bo, paa Grund af sit Klosters uafvendelige og trykkende Nød blev tvunget til i Nærværelse af Danmarks Riges bedste Mænd, hvis Navne er anført nedenfor, at appellere til den hellige Stol fra den nævnte Aarhusbiskops Domstol. Og den Appel havde, saaledes som vi har set og hørt, følgende Ordlyd: I Faderens og Sønnens osv. (=Nr. 378). Da han indtrængende havde anmodet om Appellbrev og paa ingen Maade kunde opnaa det til Ægthedsbevis, har vi bekræftet denne Appel med de tilstedeværende Herrens Navne, beseglet af dem og os, nemlig af Herr Niels, Biskop i Viborg, Kansler hos Danmarks høje Konge, Mogens Baardsen, Peder Gunnesen,

Jens Kande, Niels Bæger, Jens Kyt, Knud Kabbe, Kristian Bentsen, Løge, Ærkedegn i Aarhus, Movrids, Viceærkedegn i Ribe, Povl Pen og Mogens Dej. Forhandlet i det Herrens Aar 1263 i Aarhus Domkirke den 10. Maj.

1) Luk. 1,78. Kol. 3,12. Philipp. 1,8 ff.

1264. 4. April. Orvieto.

422

Pave Urban 4. paalægger Ærkebiskop Jakob 1. Erlandsen af Lund at nedlægge sit Embede.

Afskrift (Procesakterne).

Urban Biskop, Guds Tjeneres Tjener, hilser sin ærværdige Broder, Ærkebisp Jakob af Lund, med den apostoliske Velsignelse.

Det er kommet os for Øre, ved at Rygtet raaber det ud, og Raabet udbreder Dit Vanry, at Kirken i Lund, som tidligere plejede at blomstre ved voksende aandelige Goder og rigt timeligt Gods, nu i Din Tid som Følge af Din Ondskab og Dit Overmod er kommet i en saa ynkelig Forfatning, at den, hvis den ikke faar hurtig Hjælp ved det apostoliske Sædes Raad og Daad, næppe kan bringes paa Fode igen, da den i det aandelige er saa godt som helt brudt sammen og med Hensyn til sit timelige Gods, hvoraf den aarlige Indtægt, som plejede at beløbe sig til 6000 Mark Sterling, nu næppe beløber sig til 100, har lidt uhyre Skade og saa at sige er styrtet uopretteligt sammen. Det siges ogsaa, at skønt Du efter Skik og Sædvane i Danmarks Rige har aflagt Mandsed til Kong Kristoffer, salig Ihukommelse, og svoret Troskab med Haanden paa Sakramentet og paa Splinter af det sande Kors, hvorpaa vor Frelser hang, og paa andre hellige Ting, saa har Du dog uden Hensyn til denne hellige Ed ikke taget i Betænkning at indlade Dig paa Majestætsforbrydelse og dristet Dig til at stifte en Sømmensværgelse mod Kongen og paa forræderisk Vis sluttet Forbund med Kongens og Rigets mægtige Fjender, som du paa mange Maader har hjulpet med Penge. Du har endvidere samlet en Hær og med den sendt Din Broder Anders i Forening med den velbyrdige Herr Jarmer, Fyrste af Rügen, paa Din Bekostning til Øen Bornholm, som tilhører Kongen og ligger i Lunds Stift, og der skal Du paa grusom Maade have ladet omtrent 200 af Kongens Mænd dræbe, beskattet de overlevende af Kongens Mænd, ødelagt hans Borg i Bund og Grund og med Vold og Magt sat dig i Besiddelse af Øen, som du endnu holder besat til For-

argelse for mange og til Skade og Tynge for Kongens Værdighed¹). Som den, der praler af sine Misgerninger, undser Du Dig ikke ved offentligt at erklære, at alt dette er udført paa Din Befaling. Det siges ogsaa, at skønt Du sammen med de øvrige Stormænd og fornemme Folk i Riget havde valgt vor kære Søn i Kristus Erik, Danmarks høje Konge, nævnte Kristoffers Søn, til Konge, har Du dog siden forvoent brudt den Mandsed og Troskabsed, som Du havde aflagt til ham, og sat Dig fjendtlig op imod ham ved at sige, at han ikke var og ikke burde være Konge, og ved ikke at ville sætte Kongekronen paa hans Hoved, som det var Din Pligt, og som Du tidligere havde lovet; for paa fordærlig Vis at hindre hans Op-højelse og ganske udelukke ham fra Tronfølgen siges Du til svær Forargelse for Kongen og hele hans Rige at have bestemt og ved Banstraf at have forbudt, at nogen maatte driste sig til at krone ham eller overvære hans Kroning. Ikke tilfreds hermed har Du de facto lyst samme Kong Erik, der var bleven kronet af dem, som havde Magt dertil, i Ban tillige med dem, der kronede ham, efter at de i samme Anledning paa lovformelig Vis havde appelleret til det apostoliske Sæde, og Du har ladet deres Banlysning offentligt forkynde. Og da nævnte Konge Erik og vor kære Datter i Kristus, Margrete, Danmarks høje Dronning, hans Moder, og vor ærværdige Broder, Biskop Niels af Slesvig, var bleven taget til Fange af deres Fjender²), begav Du Dig personligt til den Borg, hvor Kongen og Bispen uden Lænker holdtes i Forvaring, og sørgede straks for, at Bispen blev lagt i Jernlænker, hvad der ikke sømmede sig for Dig. Den velbyrdige Mechtilde, Enke efter afdøde Abel, der optraadte som Konge af Danmark, har Du, skønt hun længe i Forvejen havde aflagt Løfte om evig Kyskhed til vor ærværdige Broder Biskop Regner af Odense, ikke undset Dig for i den Grad at forlede og lokke, at hun omsider brød og tilsidesatte sit Kyskhedsløfte, hvis Overholdelse Du burde have bestyrket hende i, og nu har indgaaet Ægteskab med den velbyrdige Hertug Birger af Sverige, hvilket Du ene og alene har gjort for at hidse denne Hertug op mod Danmarks Konge og Rige. Ogsaa utallige andre Slags Forfølgelser af nævnte Konge, Dronning og Rige har Du som en Tyran hidtil forsøgt, og Du forsøger dem stadig; at opregne dem i Enkeltheder vilde blive for vidtløftigt, men Du har derved paadraget Dig ikke blot Dronningens, Kongens og Rigets, men ogsaa Gud den almægtiges Vrede, og gid disse Forfølgelser da blot maatte komme over Dit Hoved og ikke føre til Ødelæggelse af den nævnte Kirke, som derved er faldet dybt.

Fremdeles har Du, som om det ikke var Dig nok at være Jordens Konger til Byrde, ogsaa villet besvære Himlens Konge, ved hvem Kongerne udøver deres Kongevælde og Fyrsterne deres Fyrstemagt³⁾) —; thi til Fader- vor, som Kristus selv har lært os, og til Trosbekendelsen, som de gamle hel- lige Fædre i ærværdig og fremsynt Myndighed med fuldt Overlæg og megen Omtanke har affattet til Undervisning og Belæring for de troende, og hvor- paa hele Bekendelsen af den katolske Kirkes Tro beror, har Du ikke undset Dig for at føje nogle Rettelser eller rettere Forvanskninger, og — hvad der er end mere fordømmeligt — Du har ladet Præsterne i Dit Stift, der just var kommet sammen til Kirkemøde, med Ed sværge paa, at de vilde antage Fadervor og Credo med Dine Rettelser og give deres Sognebørn Undervisning deri og lære dem disse Rettelser. Og da Præsterne paa ingen Maade vilde gøre dette under Henvisning til, at Menigheden vilde falde i Kætteri, hvis de prædikede en anden Tro for de troende end den, som den katolske Kirke fastholder, har du af Frygt for, at Sagen skulde komme det apostoliske Sæde for Øre, aftvunget disse Præster en Ed paa, at de aldrig vilde aabenbare Din store Frækhed for nogen, hverken een eller flere. Hvis dette er sandt, er det utvivlsomt Kætteri.

Hvorledes det fremdeles forholder sig med den Lydighed og Hengiven- hed, Du har vist og stadig viser os og det apostoliske Sæde, fremgaar tyde- ligt af Din forkastelige Fremfærd i Sagerne vedrørende de dengang ledige Bispestole i Børglum og Aarhus. Til den ene af dem, nemlig den i Børglum, indviede du imod det apostoliske Sædes Bestemmelse og Befaling faktisk en vis Elav, der var ilde berygtet for adskillige grove Forbrydelser; til den anden, den i Aarhus, indviede Du faktisk ved en Handling, der snarere var en Forbandelse, Arnfast⁵⁾), Kong Eriks aabenbare Fjende, da han gælder for at have ryddet Kongens Fader af Vejen med Gift, og dette gjorde Du, inden Spørgsmaalet om vor ærværdige Broder Tyges Valg til Biskop i Aarhus var afgjort ved samme Sæde. Det samme fremgaar tyde- ligt af den paafaldende Foragt og det haanlige Overmod, hvormed Du saa anmassende og fordømmeligt har behandlet vor elskede Søn, Magister Gerhard, det apostoliske Sædes Nuntius i Danmark, og tillige af den af- skyelige Trods, hvormed Du, skønt Du af denne Nuntius paa vore Vegne var stævnet til personligt at rejse herved og fremstille Dig for os, har ladet os vente i Aar og Dag, stadig forhærder Dit Sind og lader haant om at drage ned til os. Og skønt denne Nuntius, som Dine Forseelser krævede det, med vor apostoliske Myndighed paa rette Maade har lyst Dig i Ban, tager

Du dog ikke i Betænkning med Foragt for denne Banlysning at forrette Bispegering og usømmeligt at blande Dig i Gudstjenesten med Fare for Din Sjæl, til Forargelse for mange og Foragt for Kirkens Tugt.

Man siger, at Du hidtil har begaaet og fortsat vedbliver med at begaa disse og en Mængde andre svære og uhyrlige Misgerninger, som trænger til den apostoliske Revselses Ris og en passende Tugtelses Straf. Da vi, som det er vor Pligt, ønsker at forebygge den nævnte Kirkes endelige Ødelæggelse, og, saavidt vi formaar, overfor den agter at opfylde det, hvortil vort apostoliske Embedes Krav forpligter os, følger vi, — skønt vi godt kunde kræve Regnskab af Dig for Din Husholdning som af den beførte Husholder⁶⁾, naar vi havde erkendt Sandheden heraf, — hellere hans Eksempel, som ikke vil, at nogen skal fortabes⁷⁾, og da det er fra Dig, denne Kirkes hele Ulykke skriver sig, retter vi vor Formaning, Bøn og Opfordring til Dig, idet vi indtrængende paalægger Dig og kærligt raader Dig til at gaa i Dig selv og holde Dig hele Din egen Færd for Øje, ikke mere misbruge det apostoliske Sædes Taalmodighed overfor Dig, ikke længere afvente denne Kirkes yderligere Ødelæggelse, men sørge for dens og Din egen Fred og Ro og inden otte Dage efter Modtagelsen af dette Brev frivilligt afgive Dit Embede som Kirkens Styre til vore elskede Sønner Prioren . . i Halmstad i Lunds Stift og Subprioren . . i Lund, som vi derfor særlig sender til Dig, og som vi ved et andet Brev giver fri Fuldmagt til paa vore Vegne at modtage denne Embedsnedlæggelse. Du skal vide, at Du, hvis Du sørger for at adlyde vort Raad og vor Befaling i saa Henseende, ingenlunde behøver at mistvivle om vor og det apostoliske Sædes Barmhertighed, som plejer at komme de lydige og ydmyge i Møde med milde Velsignelser. Vælger Du derimod yderligere at fastholde den nævnte Kirke i disse Trængsler og ikke at tage Hensyn til vore Raad i denne Sag, da kan vi ikke, naar vi ikke vil have Ord for at have gjort os til medskyldige i Din Brøde, lægge yderligere Skjul paa, at vi, som Retfærdigheden byder det, vil gaa frem med Fasthed efter Guds Bud for at undersøge og haardt straffe Dine Overtrædelser, og for saaledes at tage os af denne Kirke baade i det aandelige og det timelige. Givet i Orvieto 4. April i vort Pontifikats 3. Aar.

1) Brevet stemmer med Kongens Klagepunkter mod Ærkebispem (jf. Jørgen Olrik, Valdemar Sejrs Sønner S. 167—169). — 2) i Slaget paa Lohede 1261 28. Juli. — 3) Ordsp. 8,15 ff. — 5) i 1260 søgte Jakob 1. Erlandsen at faa Arnfast gjort til Biskop af Aarhus. — 6) Luk. 16,1 ff. — 7) 2. Petersbrev 3,9.

1264. 30. Juni. Ørkil.

432

Biskop Regner af Odense skøder Jordejendom i Fuglse og Frejlev til St. Clara Kloster i Roskilde.

Original paa Universitetsbiblioteket.

Broder Regner, af Guds Miskundhed Biskop i Odense, til alle troende kristne, der ser dette Brev, Hilsen med den rette Saliggører.

Vi gør vitterligt for Eder, at vi til vore elskede Søstre i Kristus i St. Clara Kloster i Roskilde til Frelse for vor Sjæl ved lovmæssig Skødning har overdraget alt vort Gods, løst og fast, med Ager, Eng, Skov og alt Tilliggende, som vi i Fuglse har faaet fra Herr Jens, Provst paa Lolland, og fra andre, og som vi i Frejlev har faaet fra Atte kaldet Havre i vor Embedstid paa rettelig og lovlig Maade. For at der ikke i Anledning af denne vor Handling i Fremtiden skal kunne opstaa Tvivl eller Trætte, har vi givet dette Brev til de nævnte Søstre og bekræftet det med vort Segl til Vidnesbyrd og Forvaring. Forhandlet i Ørkil i det Herrens Aar 1264 den 30. Juni i Nærværelse af Herrerne Broder Oluf, Prior for Dominikanerne i Odense, Broder Jens af Skaane, vor kære Fælle, Herr Salomon, Provst paa Langeland, Herr Mogens, Provst i Tofte, Herr Niels, Provst i Gudme Herred, Bertel, Diakon, og Regner, vor Staller, og deres Segl har vi sammen med vort eget ladet hænge under dette Brev.

1264. 15. Juli. Orvieto.

437

Pave Urban 4. bemyndiger Biskop Tyge 1. af Aarhus til at overdrage et Kanonikat og en Præbende i København til Sognepræsten Tholomeus fra Hunseby, Odense Stift.

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Tyge, Biskop af Aarhus. I vor Nærværelse har vor elskede Søn, Præsten Tholomæus, Sognepræst i Hunseby i Odense Stift, ydmygt ansøgt os om, at vi, da denne Kirkes Indkomst og Udbytte næppe nok overstiger 3 Mark Sølv aarligt, hvoraf han ikke kan faa passende Underhold, med det apostoliske Sædes Velvilje vilde tage os af ham i denne Sag. Idet vi omfatter ham med barmhjertig Velvilje, paalægger vi Dig, vor Broder, at Du personlig eller ved en anden skal lade denne Sognepræst, som vi har ladet prøve flittigt af vor elskede Søn, Magister Petrus, Ærkedegn af Briellois i Agen Kirke, der er nært knyttet til vor elskede Søn, Magister Michael,

den hellige romerske Kirkes Vicekansler, og som siges at være befundet tilstrækkeligt duelig i boglig Kundskab til at faa et kirkeligt Embede, optage som Kannik og Broder i Københavns Kirke i Roskilde Stift, — forudsat at han ellers er egnet dertil, og vi ikke har sendt vort Brev til Beskyttelse for nogen anden i denne Kirke; endvidere, at Du paa vore Vegne skal give ham Provision paa en Præbende, hvis der for Tiden er nogen ledig sammesteds, eller saa snart Lejlighed byder sig, — uanset den københavnske Kirkes Bestemmelse om et begrænset Antal Kanniker, selvom den er styrket ved Ed, med det apostoliske Sædes Bekræftelse eller enhver anden Garanti, uanset om vi har bevilget nævnte Biskop og Kapitel, at de ikke skal være forpligtede til at modtage nogen eller finde sig i nogens Provision, og at de ikke kan tvinges dertil eller rammes af Interdikt, Suspension eller Banlysning, og at ingen anden kan providere nogen med denne Kirkes Beneficier eller Præbender, ved Brev fra dette Sæde, som ikke fuldstændigt og udtrykkeligt omtaler denne Bevilling, endelig uanset enhver anden Begunstigelse af det nævnte Sæde, der kan hindre eller blot udsætte dette Brevs Virkning, og som dette vort Brev særligt bør omtale, idet Du paa vore Vegne under Anvendelse af Kirkens Straf tugter Overtræderne med Udelukkelse af Appel. Givet i Orvieto den 15. Juli i vort Pontifikats 3. Aar.

438

1264. 23. Juli. Orvieto.

*Pave Urban 4. bemyndiger Biskop Niels 2. af Viborg og Tyge 1. af Aarhus til at beskikke og vie den kongelige Kapellan Jens fra *Hethe til Biskop af Børglum.*

Afskrift i de pavelige Kopibøger.

Til Biskop Niels af Viborg og Tyge af Aarhus. Naar vi med Forstandens Øje betragter de Fordele, som skabes for ledige Kirker som en Følge af en heldig Provision, bliver vi af Hjerter betænkte paa at omfatte en saadan Provision med Iver og gavnlig Opmærksomhed.

Det er kommet os for Øre, at Kirken i Børglum allerede har staaet ledig saa længe, at dens Provision efter det almindelige Konciliums Bestemmelser lovligt er hjemfaldet¹⁾ til det apostoliske Sæde. Da vi ikke vil, at denne Kirke længere skal være uden Biskop og lide Skade ved at staa ledig, men ønsker, at den skal besættes med en Person, hvis rosværdige Iver og Omsigt med Guds Hjælp kan gavne den i aandelige og timelige Anliggender, paalægger vi ved denne apostoliske Skrivelse Eder, vore Brødre, som vi har

Tillid til i Herren, at I, hvis det, der berettes om Kirkens Ledighed forholder sig rigtigt, begge eller en af Eder paa vore Vegne skal beskikke vor elskede Søn, Magister Jens fra *Hethe²⁾, Kapellan hos vor højtelskede Søn i Kristus Erik, Danmarks høje Konge, og vor elskede Datter i Kristus, Margrete, Danmarks høje Dronning, i hvem vi ønsker at hædre Kongens og Dronningens Personer, til Biskop og Hyrde i Børglum, — saafremt I efter omhyggeligt at have taget alt, hvad der vedrører denne Sag i Betragtning, klart erkender, at denne Magister Jens takket være fortjenstfuldt Levned, Lærdom og rosværdig Vandel er en saa byrde- og ærefuld Stilling voksen. Saasom Ærkebiskop Jakob af Lund, der er Stedets Overhyrde, efter hvad der siges³⁾, er lyst i Ban af Paven, skal en af Eder paa de fastsatte Tidspunkter forfremme ham til de kirkelige Grader og efter at have tilkaldt to eller tre Bisper meddele ham Indvielsens Naadegave samt sørge for, at der vises ham skyldig Lydighed og Ærbødighed af hans undergivne, — uanset om nogle af samme Sæde har faaet bevilget, at de ikke kan rammes af Interdikt, Suspension eller Banlysning ved apostoliske Breve, som ikke fuldstændigt og nøjagtigt omtaler denne Bevilling, idet I paa vore Vegne under Anvendelse af Kirkens Straf tugter Overtræderne med Udelukkelse af Appel. Vi erklærer nemlig alt, hvad der imod dette vort Paalægs Lydende maatte blive forsøgt af hvemsomhelst, for ugyldigt og magtesløst. Vi vil ikke, at der herved for Fremtiden skal gøres noget Indgreb i Lundekirkens Ret. Givet i Orvieto den 23. Juli i vort Pontifikats fjerde Aar.

1) jf. Nr. 406 Note 1 samt c. 41 X de electione et electi potestate I 6. — 2) kan ikke være Hedeby (Slesvig) eller He, derimod maaske Heden paa Fyn. Muligt er det ogsaa, at der bag 'Hethe' skjuler sig en af de talrige tyske Byer Heide; et Heide findes bl. a. i Ditmarsken. — 3) denne Formel er lige mærkelig, hvad enten den henføres til det foregaaende (Stedets Overhyrde) eller til det følgende (er lyst Ban af Paven). Den latinske Tekst er tvetydig.

(Nr. 406 Note 1) der sigtes til cap 2 X De concessione præbendæ et ecclesiarum III 8, ifl. hvilket et kirkeligt Embede ikke maatte staa ledigt i mere end seks Maaneder; hvis denne Frist blev overskredet, tilfaldt Retten til at overdrage Embedet den nærmest højere Instans (Devolutionsbestemmelserne); hvis Biskop og Kapitel undlod at besætte et Embede, tilkom det Ærkebispem, hvis Ærkebispem undlod at besætte et Embede, tilkom det Paven.

1264. 16. August. Rostock.

439

Dronning Margrete tillader, at Lübecks Borgere, som lider Skibbrud i Danmark, kan bjerge deres Gods frit og uhindret.

..... Men for at denne Naade, der er givet dem, uanfægtet kan staa ved Magt og ikke i Tidens Løb skal afkræftes af nogen, har vi ladet dette Brev besegle med vort Segl og Segl af følgende Herrer, som var nærværende, — nemlig de ærværdige Fædre Niels af Viborg, Herr Kongens Kansler, Tyge, Biskop af Aarhus, Ernst, Greve af Gleichen, Ebbe Ugodsen, fordum Marsk, Jens Genvej, fordum Drost, Anders Palnesen, Anders Mundskænk, Jon Lille, Gælker i Lund, Absalon Andersen, Strange, hans Broder, Torben Saksesen, Mads af Flaarup, Herr Kongens Drost, Gregers af Skaane, Niels Øndersen, Peder Pande, Baard Haas, og Peder Nielsen, — til Vidnesbyrd og Forvaring. Givet i Rostock i det Herrens Aar 1264 Dagen efter den hellige Jomfru Maries Himmelfart.

455

[1264].

Pave Urban 4. paalægger Gejstligheden og Menigheden i Odense By og Stift at modtage Biskop Regner vel og vise ham Lydighed, da han er frikendt for de Beskyldninger, i Anledning af hvilke han var blevet stævnet for Pavestolen.

Afskrift i Marinus de Ebulo's Formelbog.

Til Gejstlighed og Menighed i Odense Bispestad og Stift. Vi, der efter vor himmelske Faders Vilje drager Omsorg for alle Kirkens Børn, bør bevæge Eder, fromme Sønner, til ivrigt at gøre det, hvorved I kan fortjene at faa Guds Velsignelse som Løn.

Vor ærværdige Broder Regner, Biskop af Odense, som har aflagt Munkeløftet i Franciskanerordenen, har, da han i Anledning af nogle Stridigheder i Danmarks Rige¹⁾ for nogen Tid siden med det apostoliske Sædes Myndighed var blevet stævnet, som lydige Søn og i Tillid til sin Uskyldighed og sine Fortjenester og tillige i Bekymring for sit gode Navn og Rygte personlig indfundet sig ved dette Sæde. Da samme Biskop i lang Tid maatte forblive ved dette Sæde og klagede over, at han plagedes af de Ulemper, som Alderdommens Besvær afføder, at han følte Lede ved de mange Anstrengelser og de haardt tyngende Udgifter, som han havde paadraget sig ved sin Rejse og under sit Ophold og daglig var udsat for, har vi af faderlig Medlidenhed frikendt ham, om hvis Munkeliv og fromme Vandel mange troværdige Mænd yder rosende Vidnesbyrd, for alt det, hvorfor denne Stævning var blevet udtaget, og givet ham Lov til i Kristi Navn frit

at vende hjem til sin Kirke for med vaagen og virksom Omhu at tage sig af den ham betroede Hjord.

Derfor retter vi nu vor Bøn og indstændige Formaning til Eder alle, idet vi ved denne apostolske Skrivelse paalægger Eder, at I klogt skal betænke, at Himlens Naadegave og Berømmelse og Ros hos Mennesker erhverves, naar der med redebøn Kærlighed vises ærværdige Fædre skyldig Ærbødighed af hengivne Sønner; derfor skal I, naar han med Guds Hjælp kommer tilbage til Eder, af Ærbødighed for Gud og for os modtage ham med Glæde og Ærbødighed og, saalænge han nyder det nævnte Sædes Naade og tilhører det kirkelige Fællesskab, vise Eder ivrige for at adlyde og agte ham paa alle de Omraader, paa hvilke I er forpligtede dertil, saa at han kan fryde sig over i Eder at have hengivne Børn og I følgelig glæde Eder over at opnaa hans faderlige Velsignelses Løn og vi rose Eders oprigtige Fromhed efter Fortjeneste.

1) antagelig Stridighederne mellem Kongen og Ærkebisen. Den i Brevet omtalte Biskop Regner af Odense kan næppe være nogen anden end den Regner, der sammen med Jakob Erlandsen og Biskop Peder af Roskilde var Kongemagtens Modstandere. Da Urban 4. gennem sin Nuntius lod Jakob Erlandsen stævne til Rom for at forsvare sig — jf. Nr. 422 —, er en lignende Stævning antagelig tilgaaet Regner. Endnu 1264 30. Juni udsteder Regner Brev fra Ørkil (Nr. 432), men 1266 30. September omtales han som død.

1265. 25. Maj. Ribe.

463

Kong Erik 5. Glipping forordner, at alle sækular- og ordensgejstlige i Ribe, der har erhvervet Ejendom siden Kong Valdemars Tid, skal svare de samme Afgifter som de øvrige Borgere.

..... Givet i Ribe i det Herrens Aar 1265 anden Dag Pinse i Nærværelse og med Samtykke af vore bedste Mænd Herrerne Anders Mundskænk, Absalon Andersen, Jens Marsk, Mads Drost, og mange andre.

[1265—68].

501

Omtale af Pave Clemens 4.s Stadfæstelse af Odense Knud Klosters Privilegier: de Paver, der har stadfæstet St. Knuds Klosters Privilegier, Besiddelser og Bevillinger: Gregor 10., Clemens 4., Nicolaus 5.

Registratur af Hamsfort.

Brevstoffets Afgrænsning og Ordning i Amtsudgaven.

I hvert Amtsbind meddeles fuldstændigt de Breve, hvis *Hovedindhold* vedrører de Amter, som det paagældende Bind omfatter. Af de Breve, hvis Indhold drejer sig om *andre* Amter eller om *hele* Riget, men hvis *Udstedelse* er sket i en Lokalitet indenfor Bindets Amter, eller hvor der i *Vidnelisten* el. lign. forekommer Personer, der angives at være hjemmehørende i de paagældende Amter, meddeles et kort *Referat* af Brevets Indhold (svarende til »Regesten« i Rigsudgaven), endvidere Brevets *Steds- og Datoangivelse*, samt evt. *Vidnelisten*.

Ethvert i Amtsudgaven optaget eller refereret Brev er forsynet med *samme* Løbenummer, som Brevet har i *Rigsudgaven*, saaledes at dennes Registre vil kunne bruges ogsaa til Amtsudgaven, indtil man — förhaabentlig — ved Amtsbindenes Afslutning faar selvstændige Registre til hvert Amtsbind.

Medens man i Amtsudgaven vil finde alle Breve af *lokal* Interesse, maa Breve, der vedrører *hele* Riget, søges i Rigsudgaven.

Naar et Brev, der er optaget i et Amtsbind, for at forstaas maa suppleres med et andet Brev, der ikke vedkommer det paagældende Amt, er dette andet Brev medtaget i Amtsbindet, men med Stjerne foran Løbe-Nummeret; i saadanne »Stjerne-Breve« kan man altsaa ikke vente at finde lokalt Stof, der falder ind under Amtsbindet. Henvises der i et Amtsbind til en Note i et ikke medtaget Brev, aftrykkes vedkommende Note som Supplement til Noteapparatet.

Hvert Amtsbind vil bestaa af en Række *Hæfter*, der er ordnet efter samme Princip som Rigsudgavens Bind. Til dennes *1. Række*, Tiden til 1250, svarer Amtsbindenes *1. Del*, til dennes *2. Række*, 1250-1340, svarer Amtsbindenes *2. Del*, Amtsbindenes *2. Del 1. Hæfte* svarer saaledes til Rigsudgavens *2. Række 1. Bind* o. s. v. Hæfterne vil udkomme i den Rækkefølge, hvori de tilsvarende Bind i Rigsudgaven udsendes.